

خەرمانێک عیبادەت

لە ڕۆژانی ذي الحجة

نوسینی : محمد حميد

١٤٤٢ هـ - ٢٠٢١ ز

پێڕست

پێشەکی

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

الحمدلله هدانا للإسلام وجعله دينا ومن علينا بمحمد صلى الله تعالى عليهوسلم وجعلنا في خير الأمم وألزمنا كلمة التقوى والعروة الوثقى ، وجنبنا عبادة الطواغيت والأصنام والسجود للشمس واللقمر.

" ڕۆژانی ذي الحجة " یان " أيام العشر " یان " دە ڕۆژی یەکەمی ذي الحجة " یان " نۆمینەی حاجیان " ، بریتین لەو ڕۆژە گرنگانەی نێو مانگی ذي الحجة و لە دە یەکەمی سەرەتادایە و لە مانگێکی پڕگەوهەری ساڵدایە ، کە لە قورئانی پیرۆزدا و لە سوننەتی پێغەمبەردا صلى الله عليهوسلم و لە وتەی هاوەڵاندا بە ڕونی ئاماژەی پێدراوە ، ڕۆژانێکی زۆر گەورەن و زۆرگرنگن بۆ عیبادەت کردن و خەرمانی چاکەو صدقه و بەخشینە ، پێویستە لەسەر هەموو تاکێکی موسڵمان ئاگاداری ئەم ڕۆژانە بێت ، بەجدی و بە پابەندبون و پەیوەست بونی تەواو بە دین ئەم ڕۆژانە بەرێبکات ، خۆ مەژغوڵکردن بە قورئان خوێندن و تەفسیرەکانی سەلەف و زیکرکرن و نزاوپاڕانەوە ، لەساڵاێکدا مانگێکی پڕگەوهەر ئاسامان هەیە ئەویش مانگی ذي الحجة یە ، لەو مانگەشدا لە سێ بەشیدا بەشی یەکەمی واتە دە یەکەمی سەرەتای ئەو مانگە زۆر پیرۆزە ، لەو دەڕۆژەشدا ڕۆژێکیان زۆر پیرۆزە کە الله سبحانەوتعالى دادەبەزێتە ئاسمانی دنیا و لە بەندەکانی خۆشدەبێت و ڕەحمەت و

لێخۆشبونی اللە سبحانەوتعالی دادەبەزێت ، ئەو ڕۆژەش بریتیە لە ڕۆژی عەرەفە .

کەسی ژیر و دنیا نەویست و دوارۆژ ویست لەخەمی ئەم ڕۆژانەدا دەبێت وکات بەزایە نادات تێیاندا ..

محمد حمید

گەورەی دە ڕۆژی یەکەمی ذوالحجة (نۆمینەی حاجیان)

عن سعيد بن جبير عن ابن عباس رضى الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليهوسلم تسليما كثيرا (ما من أيام العمل فيهن أفضل من العمل في عشر ذي الحجة)، قالو: ولا الجهاد في سبيل الله؟ قال: ولا الجهاد في سبيل الله ; الاّ من عُقر جوادُه وأُهريق دمُه).[١]

لەسعید کوڕی جبیر ەوە لە ابن عباس ەوە : پێغەمبەری الله صلى الله عليهوسلم فەرمویەتی : هیچ کاروکردەوەیەک باشتر نیە لە کاروکردەوەی دە ڕۆژی ذي الحجة ، فەرمویان تەنانەت جیهاد کردنیش لەپێناو الله دا ، فەرموی تەنانەت جیهادکردنیش لەپێناو الله دا مەگەر کەسێک

[١] أخرجه عبدالرزاق فى "المصنف"(٤/رقم:٨١٢١)، عن الثوري به. وأخرجه أبو داود الطيالسي في "مسنده " (ص:٣٤٢، ٢٦٣١) ، والدارمي(١/٤١) عن شعبة ، عن الاعمش قال : سمعت مسلم البطين يحدث ، فذكره.

والحديث عند البخاري (رقم٩٦٩)، عن محمد بن عرعرة، عن الشعبة. واسناده الطبراني الثاني صحيح ، رجاله كلهم ثقات رجال الكتب الستة : غير إدريس ابن جعفر العطار فقال الدارقطني . كما في "تاريخ بغداد"(٧/١٣) . (متروك)؛ لكن تابعه أبو جعفر محمد بن عبدالملك الدقيقي . صدوق . عند أبي عوانة في "صحيحة" (٢/رقم :٣٠١٩) واحمد بن الوليد الفحام عند البيهقي في "شعب الايمان"(٣/٣٥٣/رقم:٣٧٤٩) والحارث بن أبي أسامة عند أبي نعيم في"الحلية" (٤/٢٩٩) ثلاثتهم عن يزيد بن هارون .

نەبێت کەوا ئەسپەکەی لەشەڕدا پەکی کەوتوەو خوێنیش دەچۆڕێ لە لەشیدا.

حدثنا موسى بن زكريا أبو عمران(محمد بن زكريا بن عمران ، والمثبت من " المعجم الكبير " للمصنف.)التستري ، ثنا الأزرق ابن على ، ثنا حسان بن ابراهيم ، عن سفيان الثوري ، عن سعيد بن جبير ، عن ابن عباس ، عن النبي صلى الله عليهوسلم تسليما كثيرا:[مامن أيام الدنيا أيام العمل فيها أفضل من أيام العشر] ، فقال رجل : وما مثلها في سبيل الله ؟ فأعادها ثلاث مرات ، فقال له صلى الله عليهوسلم في الثالثة : ((إلاّ لمن لا يرجع))[٢].

پێغەمبەری الله صلى الله عليهوسلم فەرمویەتی هیچ ڕۆژانێکی دنیا کاروکردەوە تێیدا باشتر نیە هێندەی ڕۆژانی دە ڕۆژی ذوالحجة ، پیاوێک وتی لەوێنەی نیە تەنانەت لەپێناو الله جیهاد و جەنگ یش ؟ سێ جار دوبارەی کردەوە ، پێغەمبەر صلى الله عليهوسلم سێهەم جار فەرموی مەگەر کەسێک نەبێت کەبڕوات و نەگەڕێتەوە.

حدثنا العباس بن الفضل الأسفاطي ، ثنا علي بن المديني ، ثنا معتمر بن سليمان ، قال قرأت على الفضيل بن ميسرة ، عن أبي حريز ، عن سعيد بن جبير عن ابن عباس قال: قال رسول الله صلى الله عليهوسلم

---

[٢] أخرجه المصنف في "المعجم الكبير" (١٢/رقم:١٢٣٢٨)، عن موسى بن زكريا التستري، به. وأخرجه ابن المقريء في "المعجم" (رقم:٨١٦) من طريق محمد بن أبي يعقوب ، عن حسان بن ابراهيم.

(ما من أيام العمل فيهن أفضل من أيام العشر) ، قيل : ولا الجهاد في سبيل الله عزوجل ؟ قال (ولا الجهاد في سبيل الله عزوجل).[٣]

پێغەمبەری الله صلى الله عليه‌وسلم فەرمویەتی هیچ ڕۆژانێک نیە کە کاروکردەوە تێیدا باشتر بێت لە ڕۆژانی دە ڕۆژی ذوالحجة ، وترا تەنانەت جیهادیش لەپێناو الله فەرموی جیهادیش لەپێناو الله دا.

حدثنا حفص بن عمر بن الصباح الرَّقِّي ، ثنا أبو غسّان مالك ابن إسماعيل النهدي ، ثنا مسعود بن سعد الجعفي ، عن يزيد بن ابي زياد ، عن مجاهد ، عن ابن عمر عن النبي صلى الله عليه‌وسلم قال:(ما من أيام أعظم عند الله عزوجل ولا احب فيهن اليه العمل من هذه الايام أيام العشر ، فأكثروا فيهن من التحميد والتهليل والتكبير).[٤]

لە ابن عمر ڕەزای الله لەخۆی و باوکی بێت کە پێغەمبەری الله صلى الله‌عليه‌وسلم فەرمویەتی : هیچ ڕۆژانێک گەورەنیە لای الله عزوجل وە خۆشەویستر نیە کاروکردەوە کردن لەو ڕۆژانەدا وەک ڕۆژانی دە ی ذوالحجە ، وە زۆر الحمدلله حەمدو ستایشی الله بکەن زۆر تهليل لا اله الا الله بکەن وە زۆر تکبير الله اكبر بکەن.

---

[٣] أخرجه المصنف في " المعجم الصغير" (٢/رقم:١١٤٧)

[٤] إسناده كسابقه ، لأجل يزيد بن أبي زياد ، وشيخ الطبراني قال فيه الذهبي:(احتج به ابو عوانة ، وهو صدوق في نفسه وليس بمتقن). "سير أعلام النبلاء"(١٣/٤٠٦)

عن عبدالله بن عمر قال : كنت عند رسول الله صلى الله عليەوسلم فذكرت الاعمال ، فقال:(ما من أيام أفضل فيهن العمل من هذا العشر) قالو: يارسول الله ، ولا الجهاد في سبيل الله ؟ فأكبر ، قال : ثم قال :، ولا الجهاد في سبيل الله الا ان يخرج رجل بنفسه وماله ويكون مهجة نفسه فيه).[٥]

عبدالله کوڕی عومەر ڕەزای الله لەخۆی و باوکی فەرموی لەخزمەت پێغەمبەر صلى الله عليەوسلم بوین باسی کردەوەکانی دەکرد ، فەرموی هیچ ڕۆژانێک باشترنیە کاروکردەوە تێیدا وەک ڕۆژانی ذوالحجە ، فەرمویان تەنانەت جیهادکردنیش لەپێناو الله وە گەورەترە ، پاشان فەرموی تەنانەت جیهادکردنیش لەپێناو الله مەگەر کەسێک دەربچێت بە نەفسی و ماڵی و وە خوێن لەلاشەی دەربچێت گیانی دەربچێت.

هەلێکی زێڕینی تر لەپێشماندایە بۆ نزیک بونەوە لە الله سبحانەوتعالی بۆ ئەوەی تەوبە بکەین و سەرڕاستانە شوێن پێی پێغەمبەر صلى الله عليەوسلم بگرین

کارو کردەوە زۆرن گەورەترین کردەوە کوفر بە طاغوت ە بگرە واجب ە گەر ئەنجامی نەدەیت بەخۆت نەڵێی موسڵمان با سەرت لەسوجدەشدا ڕەشبوبێتەوە بۆ الله

---

[٥] أخرجه الطيالسي (ص٣٠١/رقم:٢٢٨٣)، عن زهير بن معاويه. واخرجه أحمد(٢/١٦٧و٢٢٣) ، وابن ابي عاصم في "الجهاد" (٢/رقم:١٥٧) وابو عوانة (٢/رقم :٣٠٢٩)، والطحاوي في "شرح مشكل الآثار"(٧/٤١٧رقم:٢٩٧١)، من طرق ، عن زهير.

"ومن يكفر بالطاغوت ويؤمن باالله"

کوفر بەهەموو طاغوت و پەیڕەوەو پرۆگرامێکیان بکەیت تەنها ئیمان بە الله بێنیت ، نابێ ئیمانت بەالله بێ و لەگەڵیدا عەلمانی . دیموکراسی . شیوعی . پاشگری عەلمانی . عبادالقبور . عبادالبرلمان بیت نابێت

دەبێ تەنها ئیمانت بە الله بێت کافربیت بەهەموو خواکانی تر طاغوتەکانی تر.....

وە خۆشەویستان کوفر بەطاغوت بەسێ شتە:

قول/ دەبێ بەزمان دەریبڕین

قلب/ لەدڵ دژایەتی و ڕق و قینت بەرامبەریان بێت

عمل/ گەر دەسەڵات هەبوو کوشتاریان بکەیت...

جا لەو ڕۆژانە (ذوالحجة) گەورەترین شت ئەوەیە دەبێ ئاگاداری بین نەوەک بچیت ڕۆژو و نوێژو صدقە و زۆرێک عیبادەت بکەی کەچی عەلمانی و کافربیت ئەوە وەک تۆزی بابردوو وایە....

لەدوای ئەوەی تەزکیەی خۆمان کرد بەوەی ڕق لێبون و دژایەتی و کافربونی خۆمان ڕاگەیاند بەرامبەر هەموو طاغوت و پەیڕەو پرۆگرامێکی غەیری شەرعی الله تەنها ئیمانمان بە الله هێنا جا لە قلب بێت و بە قول دەربڕێت و بەعمل ئەنجام بدرێت...

دەبێت کاروکردوەکانمان بزانین بۆکێ دەکەین

ئایا بۆ ڕیایە ؟ بۆ شەخصیاتە ؟ بۆ غەیری الله یە؟......

دەبێ اخلاص ێکی بەهێز و پاکمان هەبێت لە پەرستنی الله دا لەدینداریدا..

ناسینی الله . ناسینی پێغەمبەرەکەی . ناسینی ئیسلام

ئەم سیانە بەحەقیقەت بناسین هەرگیز توشی لاڕێبون نابین بەویستی الله...

گەورەترین کردەوەیە کەوا نەفس ڕاستبکەینەوە و وای لێبکەین تەنها بۆ الله بۆ ڕەزامەندی الله کاربکەین "ورضوان من الله اکبر" .. گەر بۆ غەیری الله بێت کاروکردەکان هەموی هەڵدەوشێتەوە لئن اشرکت "لیحبطن عملک..."

لەو ڕۆژانەی کەلەپێشماندایە با بەخۆماندا بچینەوە و فێری تەوحید بین و عەقیدەمان ڕاستبکەینەوەو دەست بکەین بە عیبادەتەکانمان....

ئەزیزان کاروکردەوە زۆرن بکرێن لە ڕۆژەکان بەڵام باشترین ڕۆژ ڕۆژانی دە ڕۆژی ذوالحجەیە وە زیکر کردن تێیدا زۆر گرنگە

لە" الحمدلله " تیشکێکی ڕوناک هەیە تاریکیەکان دەبڕێت و دڵانی تاریک بە هیدایەت ڕۆشن دەکاتەوە و ئیعجازێکی عەجیب ی تێدایە عەقڵ لەئاستیدا گەردنکەچ دەبێت.

بیرم دێت لەپێش الحمدلله هەمیشە ژمارەیەکی زۆرم دادەنا "دەهەزار. ملیارێک ....هتد" بێئاگا لەوەی (ال)ی (حمد) هیچ ژمارەیەک نەیتوانیوەو ناتوانێت ڕکابەری بکات....

الحمدلله:

"ال" بۆ سێ شتە

١. جنس ←ئەوەی پێی بوترێ حەمد یانی جنسی حمد.

٢. استغراق← واتە نغرۆکردنی تاک تاکی حەرفەکان نغرۆکردن نقومبونی هەرچی حمد هەیە واتە لەجیاتی ال وشەی کل دابنێ واتە هەرچی حمد هەیە بۆ الله.

٣. عهد ذهني ←واتە عەهدێ لە زیهنی ئێمەدا نییە.

ڕەئی دووەم راجح ترە.

لله ← لامی لله بۆ استحقاق ە.

الله ← معبود ی حق ە.

الحمد ←لەدڵەوەیە وە بەزمان دەوترێ.

الشکر←لە دڵەوەیە و بەزمانیش دەوترێ کارو کرداری لەگەڵدایە.

مدح ←جاری واهەیە بەدرۆش دەکرێت.

حمد← درۆی تێدا ناکرێت بۆ کەسێک بەکاردێت شایستەبێت.

هەرچی حەمد و سپاس و ستایش هەیە شایستەی الله یە.

الحمدلله حەمد و ستایشی الله کردن لەگەڵ هەر الحمدلله یەک دڵت ڕابچڵەکێت گیانت تەزوی پێدابێت لە ترس و خوف ی الله حمد ی الله بکەین لەسەر نیعمەتەکانی لەوانە نیعمەتی تەوحید وە نیعمەتی لەشساغی .....وە زۆرانێک نیعمەت کە هەرگیز عەقڵ پەی پێنابات...

لا اله الا الله کردن بەڵام دەبێ ئەوە بزانرێت بەڕوکەش نەوترێت بەحەقیقی

لا اله نەفی الالوهیه و عیبادەت دەکەی ئەمە کوفر بەطاغوتە نەفی دەکەیت هیچ پەرستراوێکی بەحەق نیە شایستەی پەرستن بێت جگە لە الله.

الا الله تثبیت ە واتە اثبات ی ئیمان بەالله دەکەیت..

ئەوەی الله ناپەرستێ کافرە ئەوەشی الله و غەیری الله دەپەرستێ موشریکە...

ئەمە حەقیقەتی لا اله الا الله یە بە قول بوترێ لەقلب چەسپا بێت بەعمل ئەنجام بدرێت نەک وەک مەجلیسی دەروێشان و سۆفیان و عبادالقبور کە لە مەجلیسی زیکر لا اله الا الله دەکەن دوابەدوای ئەوە مدد رسول الله . اولیاء الله . غەوز دەکەن پەنا بەالله ، نا لا اله الاالله ناکرێت تەنها بەڕوکەش بوترێت بەڵکو قول . قلب . عمل ی دەوێت....

الله اكبر زیکرێکە دڵت بهەژێنێت الله گەورەترینە کەوات وت نابێ عەلمانی . دیموکراسی . وەطەنیەت . قەومی بون . ڕای گەل . دەولەی مەدەنی . نظامی عالەمی .... لا گەورەبێت نابێت الله و ئەمانیشت لا گەورەبێت دەبێ بەس الله بە گەورە بزانیت...

بەڵێ خۆشەویستانم زیکرو یادی الله دەبێ بە حقیقی بکەین نەک تەنها زمان و پەنجەکانمان ماندو بکەین....

عن جابر قال: قال رسول الله صلى الله عليه‌وسلم (أفضل أيام الدنيا أيام العشر) قالو: يارسول الله صلى الله عليه‌وسلم ولا مثلهن فى سبيل؟ قال: ولا مثلهن فى سبيل؛ الا من عفّر وجهه فى التراب).[٦]

لەجابر ەوە ڕەزای خوای لێبێ کە پێغەمبەری الله صلى الله عليه‌وسلم فەرمویەتی : باشترینی ڕۆژەکانی دنیا ڕۆژانی دە ڕۆژی ذوالحجة یە ، وتیان ئەی پێغەمبەری خودا صلى الله عليه‌وسلم وێنەی نیە جیهادکردن یش لەپێناو خوا ؟ فەرموی وێنەی نیە جیهادکردنیش لەپێناو خودا مەگەر کەسێک نەبێت ڕوخساری لەگەڵ ڕوی زەوی لە خۆڵدا بێت.

عن ابى عبدالله مولى عبدالله ابن عمرو قال : قال عبدالله بن عمرو ونحن نطوف بالبيت : قال نبي الله صلى الله عليه‌وسلم في هذه الايام .

[٦] وأخرجه ابن المحب فى " الصفات " (ق ١٣٢/أ)، عن الذهبي من طريق عبدالله بن احمد الدورقي ، عن الجحدري ، به، وزاد فيه ذكر نزول الله عشية عرفة ، ونقل عن الذهبي قوله : (اسناده حسن) ، ولعل ذلك لشواهده التي سنذكر بعضها أثناء تخريج الحديث رقم (٢٦)

يعني العشر . مامن أيام أحب الى الله عزوجل العمل فيهن من أيام العشر) فقيل يا رسول الله ولا الجهاد فى سبيل الله؟ قال :ولا الجهاد فى سبيل الله؛ الا من خرج بنفسه وماله ثم لم يرجع حتى يهراق دمه.[٧]

عبدالله کوڕی عمرو فەرمویەتی ئێمە تەواف مان دەکرد لەبەیت پێغەمبەر صلى الله عليەوسلم فەرموی لەو ڕۆژانەدا واتە لەڕۆژانی دەڕۆژی ذوالحجة (هیچ ڕۆژانێک لای الله خۆشەویستر نیە کاروکردەوە تێیدا وەک ڕۆژانی دە ڕۆژی ذوالحجە) وترا ئەی پێغەمبەری خوا صلى الله عليەوسلم تەنانەت جیهاد کردنیش لەپێناو خودا ، فەرموی: تەنانەت جیهاد کردنیش لەپێناو خودا مەگەر کەسێک دەربچێت بەماڵی و بەنەفسی پاشان نەگەڕێتەوە هەتا خوێنی لێدەچۆڕێ و خەڵتانی خوێن دەبێت.

باشترینی کاروکردەوە ئەنجام بدرێ ڕۆژانی دە ڕۆژی ذوالحجەیە ، وەک باسمان کرد پێش هەموو کارو کردەوەیەک بیکەیت دەبێ کوفر بەطاغوت بکەیت و ئیمان بە الله بێنیت وە صبرت لەسەر ئازارەکان بێ وە داوای استقامە لە الله بکەیت ، زۆر کەس هەن لاف و گەزافی تەوحید و دینداریان لێدەدا بەڵام شوێن هەوەس و شەهوەتیان کەوتن لەبەر ئافرەت و عیشق و غەرامیات لەڕێی تەوحید وەرچەخان بۆ ڕێبازو

---

[٧] أخرجه الامام احمد (٢ /١٦١.١٦٢) ، عن اسماعيل عن يحيى بن ابي اسحاق. واخرجه ابن ابي عاصم فى " الجهاد" (٢/رقم:١٥٨) من طريق عبدالوارث ، عن ابي اسحاق.

ڕێی فەیلەسوف و کافرەکان بون بە جاهیلێکی بەرپێی مەدرەسەی فەیلەسوفەکان و بەناوی فەلسەفە لێدان توشی کوفر و کافربون بون ، بۆیە دەبێ ئارام بگرن کاروکردەوەیەکی ئێجگار گەورەیە بگرە گەر نەتبێت ئیمان لەدەست دەدەی ئەویش صبر و ئارامگرتن ە ، زۆر کەسیشمان بینی ئاڵای کوفر و عەلمانی لەپڕۆفایلی ژیانیدا هەڵکرد دینی خۆی دۆڕاند لەبەر بەرژەوەندیەکی کورتی دنیا قیامەتی خۆی دۆڕاند ، بۆیە دڵتان بە تەوحید خۆشبێت ئارام بگرن لەسەری و داوای استقامە لە الله بکەن.

وە کاروکردەوەیەکی تر ئەوەیە هاوڕێیەتی بیدعەچی و کافرو موشریک و مورتەد نەکەیت بەهیچ جۆرێک دروست نیە بانگیان بکەی بۆ خوان و پێڵاویان بۆ دانێیت وە دەبێ ڕقت لێیان بێت و دژایەتیشیان بکەیت...

ڕۆژانی ذوالحجە ڕۆژانێکی پیرۆزە هەرکەسێک ان شاءللە گەشت بە ئەو ڕۆژە تەمرینێکی باش بەنەفسی بکات و لەسەر ئەو ڕێیە دواتریش بەردەوام بێت.

((وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ)) البقرة ٢٠٣

((مَعْلُومَاتٍ)) الحج ٢٨

عن ابن عباس (فِي أَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ) قال: [العشر] [٨].

[٨] اسناده صحيح. وأخرجه ابن جرير (٤/رقم:٣٨٨٦)، والبيهقي (٥/٢٢٨) من طريقين، عن هُشيم.

ابن عباس دەربارەی ئایەتی (فِي أَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ . زیکرو یادی الله بکەن لەڕۆژانی تایبەتدا) فەرمووی مەبەست دە ڕۆژی ذوالحجەیە.

حدثنا احمد بن ابراهيم بن عنبر البصري ، ثنا العباس ابن الوليد النرسي ، ثنا يزيد بن زُريع ، عن سعيد أبي عروبة ، عن قتادة قال: (الأيام المعلومات : أيام العشر ، والأيام المعدودات : أيام التشريق).[٩]

مەبەست لە (الأيام المعلومات) ڕۆژانی دە ڕۆژی ذوالحجەیە وە مەبەست لە (والأيام المعدودات) ڕۆژانی

أيام التشريق ە ، أيام التشريق سێ ڕۆژ دوای یەکەم ڕۆژی جەژنی قوربانە واتە ١١ و ١٢ و ١٣ ذوالحجەیە.

حدثنا الحسين بن اسحاق التُّستري ، ثنا يحيى الحماني ، ثنا أبو معاوية ، عن عبد الملك بن أبي سليمان ، عن عطاء قال : (الأيام المعلومات : أيام العشر).[١٠]

مەبەست لە ڕۆژانی (الأيام المعلومات) ڕۆژانی دە ڕۆژی ذوالحجەیە.

((وَوَاعَدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأَتْمَمْنَاهَا بِعَشْرٍ)) الاعراف ١٤٢ .

---

[٩] اسناده حسن ، رجاله كلهم ثقات ؛ غير العباس بن الوليد النرسي فهو صدوق كما في " التقريب "

[١٠] اسناده حسن ، رجاله كلهم ثقات ؛ غير عبدالملك بن أبي سليمان ميسرة العزرمي فقال فيه الحافظ : (صدوق له أوهام).

حدثنا ابراهيم بن محمد بن برّة الصنعاني ، ثنا عبدالرزاق ، ثنا الثَّوري ، عن مجاهيد فى قول الله تعالى

(وَوَاعَدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأَتْمَمْنَاهَا بِعَشْرٍ) قال :(ذوالقعدة (وَأَتْمَمْنَاهَا بِعَشْرٍ) من ذي الحجة.[١١]

مجاهيد دەربارەی ئەو ئایەتە (وَوَاعَدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأَتْمَمْنَاهَا بِعَشْرٍ) فەرموی مەبەست ذوالقعدة يە ، وە

(وَأَتْمَمْنَاهَا بِعَشْرٍ) مەبەست ذوالحجەیە.

الله سبحانه وتعالى لە كلام الله دا ئاگادارمان دەكاتەوە كەوا رۆژانێكی پیرۆزن(دە ڕۆژی یەکەمی ذوالحجة) دەبێ بڕوادار زیکرو یادی الله زۆر بکات وەک باسمان کرد زیکر بە حقیقی بکەن لە معنى و کرۆکی زیکر تێبگەن وتت الحمدلله ئتر لەسەر هەرچی نازونیعمەت هەیە بە زیهنتدا بێت سپاس و حمد ی الله لەسەربکەیت وتت لا اله الا الله دەبێ لێ تێبگەی کوفر بەطاغوت بکەی ئیمان بە الله بێنی شەریکی بۆ بڕیار نەدەی وتت الله اكبر نابێ هیچ ڕێبازێکی تر خوایەکی تر بەگەورە بزانیت لەگەڵ تەواوی زیکرەکاندا دەبێ لە ناوەڕۆک و مەبەستی تێبگەیت.

[١١] أخرجه عبدالرزاق في " تفسيره"(٢/٢٣٦)، عن الثوري.

(وَالْفَجْرِ. وَلَيَالٍ عَشْرٍ)الفجر ١ . ٢

عن عكرمة (وَلَيَالٍ عَشْرٍ) قال : (عشر ذي الحجة).[١٢]

لەعكرمة وە دەربارەی ئایەتی (وَلَيَالٍ عَشْرٍ) فەرموی مەبەست دەڕۆژی ذوالحجەیە.

حدثنا جعفر بن إلياس المصري ، ثنا أصبغ بن الفرج ، ثنا عبدالرحمن بن زيد بن أسلم فى قول الله عزوجل (وَلَيَالٍ عَشْرٍ) قال : (عشر ذي الحجة)[١٣].

لەعبدالرحمن بن زيد بن أسلم ەوە دەربارەی فەمایشتی الله سبحانەوتعالی (وَلَيَالٍ عَشْرٍ) فەرموی مەبەست دە ڕۆژی ذوالحجەیە.

باشتریني ڕۆژەكانی ساڵ ڕۆژانی ذي الحجة يە.

حدثنا اسحاق بن ابراهيم ، عن عبدالرزاق ، عن معمر ، عن الاعمش ،عن ابي الضحى قال : سئل مسروق عن قوله عزوجل (وَالْفَجْرِ. وَلَيَالٍ عَشْرٍ) قال: (هي أفضل أيام السنة).[١٤]

---

[١٢] وأخرجه ابن جرير(٣٠/١٦٩) ، وهذا اسناد صحيح.
[١٣] اخرجه ابن جرير (٣٠/١٦٩) من طريق ابن وهب ، عن ابن زيد بلفظ مختلف.

[١٤] أخرجه عبدالرزاق في "المصنف" (٤/رقم:٨١٢٠) و "التفسير" (٢/٣٦٩). واخرجه ابن جرير (٣٠/١٦٩) من طريق ابن ثور ، عن معمر ، عن ابي اسحاق ، عن مسروق.

پرسیار کرا لە مسروق دەربارەی ئایەتی (وَالْفَجْرِ. وَلَيَالٍ عَشْرٍ) فەرموی : باشترینی ڕۆژانی ساڵە.

حدثنا اسحاق بن ابراهيم ، عن عبدالرزاق ، عن جعفر بن سليمان ، عن هشام بن حسان ، عن الحسن قال(صيام يوم من أيام العشر يعدل شهرين)

لەهشام بن حسان ەوە لە الحسن ەوە فەرمویەتی (ڕۆژوگرتنی ڕۆژێک لە ڕۆژانی دە ڕۆژی ذوالحجە دادپەروەری دوو مانگ دەکات)

(وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ) الفجر٣

حدثنا عبدالله بن محمد بن سعيد بن أبي مريم ، ثنا محمد ابن يوسف الفريابي ، ثنا سفيان ، عن أبيه ، عن عكرمة في قول الله عزوجل (وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ) قال :(الشفع : يوم النحر ، الوتر : يوم عرفة)

لە عكرمة ەوە دەربارەی فەرمایشتی الله عزوجل (وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ) فەرموی : الشفع مەبەست یەکەم ڕۆژی جەژنی قوربانە و الوتر مەبەست ڕۆژی عەرەفەیە.

خۆشۆرین لە ڕۆژی جەژنی ڕەمەزان و جەژنی قوربان و ڕۆژی هەینی و ڕۆژی عەرەفە

عن علي بن ابي طالب رضى الله عنه قال: (كان يستحب الغسل يوم الفطر ويوم النحر ويوم الجمعة ويوم عرفة).[١٥]

لە ئیمامی علی یەوە ڕەزای الله لێبێت فەرمویەتی: (گەورەترین سوونەت بوو خۆشۆرین لە ڕۆژی جەژنی ڕەمەزان و لەڕۆژی یەکەم ڕۆژی جەژنی قوربان و لە ڕۆژی هەینی و لەڕۆژی عەرەفە)

عن عبدالرحمن بن يزيد (النخعي) قال: (اغتسلت مع ابن مسعود يوم عرفة تحت الأراك).[١٦]

لە عن عبدالرحمن کوڕی يزيد (النخعي) ەوە فەرموی (لەگەڵ عبدالله کوڕی مسعود لە ڕۆژی عەرەفەدا خۆمان دەشۆرد لەژێر الأراك)

الأراك مەبەست درەختی سیواکە.

---

[١٥] أخرجه ابن أبي شيبة في "المصنف" (١/رقم:٥٠٠٢) ، عن حفص ، عن حجّاج ، عن عمرو بن مرّة ، عن زادان ،عن علي . وأخرجه الشافعي في "المسند" (ص٣٨٥) ، وابن المنذر في "الأوسط" (٤/٢٥٦) والطحاوي في "شرح معاني الآثار" (١/١١٩) ، والبيهقي (٣/٢٧٨) من طريق شعبة عن عمرو بن مرة ، بذكر الواسطة.

[١٦] اسناده صحيح . وأخرجه ابن ابي شيبة (٣/رقم:١٥٥٥٩)، عن وكيع وابي معاوية وابن فضيل ، عن الأعمش ، عن عمارة بن عمير ، عن عبدالرحمن بن يزيد ، عن عبدالله أنه اغتسل ثم راح إلى عرفة.

ڕۆژانی دەی ڕۆژی ذوالحجة باشترینی باشترینەکانە ، بەتایبەتی ڕۆژی عەرەفە زۆر پیرۆز و گەورەیە هەرکەس گەشتە ئەو ڕۆژە سوننەتە خۆی بشۆرێت و نزاو پاڕانەوەو زیکرو یادی الله زۆر بکات ، هەلێکی زێرینی ترە لەبەردەستمان لەدەستی خۆمانی نەدەین دە ڕۆژی ذوالحجە بەندایەتی بۆ الله سەرراست بکەینەوە گەر لە نوێژەکانمان لاوازین خۆمان چاک بکەین و گرنگی بە زیکرو یادی الله زۆر بدەین لەو ڕۆژە پیرۆزانەدا بەتایبەتتر ، (وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ) الجمعة ١٠

واتە : زۆر یادی خودا بکەن بەڵکو سەر فراز بن.

(الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ) الرعد٢٨

واتە : ئەو کەسانەی کەباوەڕیان هێناوە دڵیان بەزیکری خودا ئارام دەبێت دەی ئاگادار بن کە دڵ بەیادی خودا ئارام دەبێت.

گرنگی بە صلوات دان لەسەر پێغەمبەر صلی الله علیەوسلم، (إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا)الاحزاب ٥٦

بەڕاستی خواو فریشتەکانی و صلوات لەسەر پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) دەدەن دەسا ئێوەش ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە! درووددو (صەڵەوات)ی لەسەر بدەن.

وە ئاگاداری ڕۆژوگرتن بین لەو ڕۆژە پیرۆزانەدا.

الله سبحانەوتعالى لە ڕۆژی عەرەفەدا دادەبەزێتە ئاسمانی دنیا

عن جابر ، عن النبي صلى الله عليەوسلم قال:(ما من يوم أفضل عندالله من يوم عرفة؛ ينزل الله تعالى الى سماء الدنيا فيباهي بأهل الارض فيقول : انظروا الى عبادي شُعثاً غُبراً ، جاؤوا من كل فجّ عميق ، لم يروا رحمتي ولا عذابي؛ فلم يُرَ يوم أكثر عتيقا من النار من يومئذ).[١٧]

لەجابر ەوە کە پێغەمبەری الله صلى الله عليەوسلم فەرمويەتی : هيچ ڕۆژێک باشتر نيە لای الله لەڕۆژی عەرەفە ، الله سبحانەوتعالى دادەبەزێتە سەر ئاسمانی دنيا و شانازی دەکات بە خەڵکی زەوی و دەفەرموێت : تەماشای بەندەکانم بکەن بە ئاڵۆزاوی و تۆزواوی هەمويان دێن بەسەر وشترێکی لاواز ، نەيانبينيوە نە ڕەحمەت و سۆزو نە سزای من ، وە نەشيانبينيوە لەو ڕۆژەدا(ڕۆژی عەرەفە) کە چەند زۆرێک لە ئاگر ڕزگار دەکەم.

[١٧] أخرجه ابن حبان(الاحسان:٩/رقم:٣٨٥٣)، عن الحسن بن سفيان ، عن محد بن عمرو. وأخرجه أحمد (٢/٣٠٥) ، والحاكم (١/٤٦٥).

ڕەحمەتی الله سبحانەوتعالی دادەبەزێت لە ڕۆژی عەرەفەدا

عن طلحة بن عبيدالله بن كريز الخزاعي، قال: قال رسول الله صلى الله عليهوسلم(مامن يوم إبليس فيه أدحر ولا أدحض ولا هو أغيظ من يوم عرفة ، لما يرى من تنزّل الرحمة وتجاوز الله عن الذنوب العظام إلا ما رأى يوم بدر) قيل :وما رأى يوم بدر ؟ قال: اما انه قد رأى جبريل يزع الملائكة[١٨].

لە طلحة کوڕی عبيدالله ەوە کەوا پێغەمبەر صلى الله علیهوسلم فەرمویەتی:(هیچ ڕۆژێک وەکو ڕۆژی عەرەفە نیە کە ئیبلیس تێیدا ڕیسواو دورخراوەو بەدرۆخراوەو قیناویە ، نەبینراوە دابەزێت ڕەحمەت و لێخۆشبونی خودا لە تێپەڕاندنی سنورەکانی و ئەنجامدانی گەوەرەترین گوناه مەگەر لەڕۆژی بدر نەبێ ئەو ڕەحمەتە بینراوە ، وتیان چی بینراوە لەڕۆژی بدر ؟ فەرموی : ئەوە بینراوە کە جبریل مەلائیکەی ڕیز دەکرد)

---

[١٨] أخرجه عبدالرزاق في" المصنف" (٤/رقم:٨١٢٥) ، عن مالك ، وهو في " الموطأ " (١/٤٢٢). وهذا إسناد صحيح مرسل.

تەکبیر و اللهاکبر کردن لە ڕۆژی عەرەفە و ڕۆژانی جەژنی قورباندا

حدثنا محمد بن عبدالله الحضرمي ، ثنا حفص بن عمران النُّفيلي ، ثنا الحسين بن علي الجعفي ، عن زائدة بن قدامة ، عن عاصم ابن بَهدلة ، عن شقيق بن سلمة قال : (كان علي بن أبي طالب رضى الله عنه يكبر بعد صلاة الفجر من يوم عرفة ، ثم لا يقطع حتى يصلي الظهر من آخر أيام التشريق ويكبر بعد العصر).[١٩]

لە شقیق کوڕی سلمة فەرمویەتی (ئیمامی علی ڕەزای الله لێبێت تەکبیر و الله اکبر ی دەکرد لەدوای نوێژی بەیانی ڕۆژی عەرەفە ، پاشان نەیدەپچڕاند بەردەوام دەبوو هەتا نوێژی نیوەڕۆمان دەکر تا کۆتا ڕۆژی ایام التشریق [کە چوارەم ڕۆژی جەژنی قوربانە] تەکبیر و الله اکبر مان دەکرد تا دوای عەسر)

حدثنا عبدالله بن أحمد بن حنبل ، حدثني أبي ، ثنا يحيى بن سعيد ، ثنا أبو بكار الحكم بن فروخ ، ثنا عكرمة ، عن ابن عباس رضى الله عنه كان يكبر من غداة يوم عرفة إلى آخر أيام النفر ، لا يكبر في المغرب : (الله اكبر الله اكبر كبيرا ، الله اكبر الله اكبر وأجلّ ، الله أكبر على ما هدانا).[٢٠]

---

[١٩] اسناده حسن . وأخرجه ابن أبي شيبة (١/رقم:٥٦٣١) ، ومن طريقه ابن المنذر في المنذر في " الأوسط " (٤/٣٠١) عن حسين بن علي . وأخرجه الحاكم (١/٢٩٩). وعنه البيهقي (٣/٣١٤) . من طريق هناد ، عن الحسين ابن علي .

[٢٠] أخرجه البيهقي (٣/٣١٤) من طريق عبدالله بن أحمد ، عن أبيه. وأخرجه مسدد في " مسنده " . كما في " المطالب العالية " (٣/رقم:٧٥٤ . المسندة) . وابن أبي شيبة (١/رقم:٥٦٥٥) ، كلاهما عن يحيى بن سعيد.

لە ابن عباس ەوە ڕەزای اللە لێبێت کە تەکبیراتیان دەکرد لە بەیانی ڕۆژی عەرەفەوە هەتا کۆتا ڕۆژی جەژن (چوارەم ڕۆژی جەژنی قوربان) بەڵام مەغریب ی ئەو ڕۆژە تەکبیر و اللە اکبر مان نەدەکرد ، تەکبیراتی بەم شێوە " اللە اکبر اللە اکبر کبیرا ، اللە اکبر اللە اکبر وأجلّ ، اللە أکبر علی ما هدانا " اللە گەورەترینە گەورەترینی گەورەکان ، اللە گەورەترینە اللە گەورەترین و بەرزە ، اللە گەورەترینە و هیدایەت و تەوفیقی داین.

حدثنا علي بن عبدالعزيز ، ثنا حجاج بن المنهال ، ثنا سعيد ، أخبرني الحكم وحماد ، عن ابراهيم قال: كان عبدالله يقول : التكبير أيام التشريق بعد صلاة الصبح من يوم عرفة إلى بعد صلاة العصر من يوم النحر).[٢١]

لە ابراهیم ەوە لە عبداللە ەوە کە فەرمویەتی : تەکبیرو اللە اکبر کردن لە ڕۆژانی ایام التشریق(مەبەست دوەم و سێهەم و چوارەم ڕۆژی جەژنی قوربانە) لەدوای نوێژی بەیانی ڕۆژی عەرەفە تا دوای نوێژی عەسری ئاخیر ڕۆژی جەژنی قوربان کە چوارەم ڕۆژە تەکبیر و اللە اکبر دەکرد)

حدثنا علي بن عبدالعزيز ، ثنا حجاج من منهال ، ثنا سعيد و أبو عوانة ، عن حجاج بن أرطاة ، عن عطاء بن أبي رباح ، عن عبيد ابن عمير ،

---

[٢١] اسناده صحيح . واخرجه من طريقه : ابن أبي شيبة (١/رقم:٥٦٣٣) وابن المنذر (٤/٣٠١)

عن عمر بن الخطاب رضى الله عنه انه كان يكبر من صلاة الصبح يوم عرفة الى بعد صلاة الظهر[٢٢].

لە عومەری کوڕی خەطاب ەوە ڕەزای الله لێبێت تەکبیر و الله اکبر مان دەکرد لەدوای نوێژی بەیانی ڕۆژی عەرەفەوە تا دوای نوێژی نیوەڕۆ .

واتە لەنوێژی بەیانی ڕۆژی عەرەفەوە دەستمان دەکرد ب تەکبیر و الله اکبر هەتا ئاخیر ڕۆژی جەژنی قوربان تا دوای نیوەڕۆ.

حدثنا علي بن عبدالعزيز ، ثنا حجّاج من المنهال ، ثنا حمّاد ابن سلمة ، عن عبيد الله بن عمر ، عن نافع عن ابن عمر أنه كان يكبر من صلاة الظهر يوم النحر إلى صلاة الفجر من آخر أيام التشريق ، يقول : الله اكبر ، الله اكبر ، لا إله الا الله وحده لاشريك له ، له الملك وله الحمد ، وهو على كل شيء قدير)[٢٣].

لە عبدالله ی کوڕی عومەر ەوە کەوا تەکبیر و الله اکبر مان دەکرد لەنوێژی نیوەڕۆی یەکەم ڕۆژی جەژنی قوربان هەتا نوێژی بەیانی کۆتا ڕۆژی جەژنی قوربان(چوارەم ڕۆژی جەژنی قوربان) ، بەمشێوە تەکبیر و

---

[٢٢] اسناده صحيح. واخرجه ابن ابى شيبة (١/رقم:٥٦٣٥)، عن ابى اسامة ، عن ابي عوانة ، به.

[٢٣] اسناده صحيح .وأخرجه ابن المنذر (٤/٣٠٢) عن شيخ المصنف ، به؛ الا أنه وقع فيه (عبدالله بن عمر) مكبرا ، وهو خطأ؛ لأن هذا لا يروي عن نافع بخلاف (عبيدالله) المصغر. وأخرجه البيهقى من طريق وكيع ، عن العمري.

الله اكبر يان دەكرد (الله اكبر ، الله اكبر ، لا إله الا الله وحده لاشريك له ، له الملك وله الحمد ، وهو على كل شيء قدير) الله گەورەترینە ، الله گەورەترینە ، هیچ پەرستراوێکی بەحەق نیە جگە لە الله تاک وتەنهایە و شەریک و هاوبەشی نیە خاوەنایەتی هەموو شت ، هەرچی حمد وستایش ە شایستەی ئەوە و بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە.

حدثنا علي بن عبدالعزيز ، ثنا حجّاج بن المنهال ، ثنا حمّاد ابن سلمة ، عن حُميد(ابن الهلال) قال : (صليت مع عمر بن عبدالعزيز فكان يكبر من الظهر يوم النحر إلى صلاة الفجر من آخر أيام التشريق).[٢٤]

لە حُمید ەوە فەرمویەتی(نوێژم کرد لەگەڵ عومەری کوڕی عبدالعزيز ، تەكبير و الله اكبر مان کرد لە نیوەڕۆی یەکەم ڕۆژی جەژنی قوربان هەتا نوێژی بەیانی کۆتا ڕۆژی جەژنی قوربان (چوارەم ڕۆژی جەژنی قوربان)

عن يحيى بن سعيد الأنصاري وابن أبي سلمة . يعني عبدالله بن أبي سلمة الماجشون . انهما كانا يكبران من صلاة الظهر يوم النحر الى صلاة الصبح من آخر أيام التشريق.

هذا قول مالك والشافعي رضي الله عنهما[٢٥].

---

[٢٤] اسناده صحيح .واخرجه بنحوه ابن أبي شيبة (١/رقم:٥٦٣٨) ، عن سهل بن يوسف ، عن حميد.

[٢٥] اسناده صحيح. انظر: الموطأ(١/٤٠٤) ، "المدونة الكبرى" (١/١٧٢)، و"الأم" (١/٢٤١).

لە یحیی کوڕی سعید ی ئەنصاری وە عبداللە کوڕی أبي سلمە ەوە هەردوکمان تەکبیرمان دەکرد لە نوێژی نیوەڕۆی یەکەم ڕۆژی جەژنی قوربان هەتا نوێژی بەیانی کۆتا ڕۆژی ایام التشریق(چوارەم ڕۆژی جەژنی قوربان).

ڕۆژانی دە ڕۆژی یەکەمی ذوالحجة زۆر پیرۆزو گەورەن بەڵام ڕۆژی عەرەفە زۆر تایبەتە ڕۆژێکی زۆر گەورەیە اللە سبحانەوتعالی دادەبەزێتە ئاسمانی دنیا وە ڕەحمەت و لێخۆشبونی اللە دەبارێت ڕۆژ ڕۆژی دوعاو پاڕانەوەو خۆ زەلیل کردنە بۆ اللە ، ڕۆژی زیکرو یادی خودایە پێویستە زمانمان تەڕبکەین بە زیکری خودا وە صلوات دان لەسەر پێغەمبەری خودا صلی اللە علیەوسلم ، بیرمان نەچێت تەکبیرو اللە اکبر بکەین لە دوای نوێژی بەیانی عەرەفەوە دەست پێدەکات تا چوارەم ڕۆژی جەژنی قوربان تا عەسر بۆیە لەو ڕۆژە پیرۆزانەدا لە غەیبەت و زەم و نەمیمەت و قسەی نەشیاو و کات کوشتن با خۆمان بەدوربگرین لەو ڕۆژانەدا هیچ نەبێت خەتمێکی قورئان بکەین و چاکەو خێرو صەدەقە زۆر بکەین...

ڕۆژوو گرتنی ڕۆژانی عشر واتە نۆمینەی حاجیان هەر نۆ ڕۆژەکە

عن هنيدة عن امرأته عن بعض أزواج النبي صلي الله عليه وسلم قالت: كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يصوم تسع ذي الحجة ، ويوم عاشوراء ، وثلاثة أيام من كل شهر ، قال عفان : وأول اثنين من الشهر والخميسين).[٢٦]

پێغەمبەری الله صلى الله عليەوسلم بەڕۆژوو دەبوو نۆ ڕۆژی ذي الحجة ، وە ڕۆژی عاشورا ، وە سێ ڕۆژ لە هەرمانگێکدا ، وە عفان وتویەتی : دوشەمان و پێنج شەمان لەمانگێکدا .

وە لە مصنف ابن أبي شيبة هاتووە : پێغەمبەر صلى الله عليەوسلم دەڕۆژی ذي الحجة بەڕۆژوو دەبوو هەموی .[٢٧]

عن عائشة رضي الله عنها قالت : (ما رأيتُ رسولَ اللَّهِ صلَّى اللَّهُ عليْهِ وسلَّمَ صامَ العَشرَ قطُّ) .[٢٨]

لە عائیشە وە ڕەزای الله لێبێت فەرمویەتی : پێغەمبەرم صلى الله عليەوسلم نەبینیوە هەرگیز لەو دەڕۆژەدا بەڕۆژوو بێت .

---

[٢٦] أخرج أبو داود في سننه (٢٠٨٢) ، باب صوم العشر.
[٢٧] مصنف ابن أبي شيبة . ماذكر في صيام العشر. (٩٠١٢ و ٩٠١٤).
[٢٨] صحيح مسلم.

أبوبكر أثرم (ت ٢٧٣ هـ) وتويەتی : (حديث عائشه بۆ بيان ی مذهب نيه ، عائشه پێغەمبەری نەبينيوه صلى الله عليەوسلم غەيری عائشه بينيويانه ، وه يان ئەگەر لەو ده ڕۆژەدا بەڕۆژوو نەبوبێت لەترسی واجب بونه لەسەر ئوممەت ، جا هەركەس بەڕۆژوو بوو پاداشتی بۆ هەيه هەركەسيش بەڕۆژوو نەبوو هيچ ڕونكردنەوەيەكی مەزهەبی نيه).[٢٩]

عن أبي قتادة الأنصاري رضي الله عنه أن رسول الله ﷺ سئل عن صوم يوم عرفة، فقال: (يكفر السنة الماضية والباقية).[٣٠]

له أبي قتادەی ئەنصاريەوه ڕەزای الله لێبێت ، پرسياركرا له پێغەمبەر ﷺ دەربارەی ڕۆژووی ڕۆژی عەرەفه ، فەرموی : دەبێته هۆی سڕينەوەی گوناهانی ساڵی ڕابردوو وه ساڵی داهاتوو.

---

[٢٩] [ناسخ الحديث ومنسوخه للأثرم . ص ١٨٢ .]
[٣٠] [رواه مسلم].

باشترین نزا نزای ڕۆژی عەرەفەیە ، وە وتنی

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ

عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ كُرَيْزٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

(أَفْضَلُ الدُّعَاءِ دُعَاءُ يَوْمِ عَرَفَةَ، وَأَفْضَلُ مَا قُلْتُهُ أَنَا، وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِي: قَوْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ). [٣١]

لە طلحة ی کوڕی عبيدالله کوڕی کريز وتويەتی : پێغەمبەر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فەرمويەتی : باشترین نزا نزای ڕۆژی عەرەفەیە ، وە باشترین قسە من و پێغەمبەرانی پيش منيش وتوبێتيان تێيدا وتەی : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ بووە.

[٣١] مصنف عبد الرزاق الصنعاني.

پوختەی قسە:

١. ڕۆژانی ذوالحجة ڕۆژانێکی گەورەو پیرۆزن لەقورئان و حدیث و وتەی سلف باس کراوە.
٢. لەو ڕۆژانەدا کردەوە ئەنجامدان تێیدا گەورەترین شتە بەڵام پێش هەموو شتێک دەبێ کوفر بەطاغوت بکەین.
٣. کوفر بەطاغوت و ئیمان بەالله لەپێش زیکرو یادی الله و لەپێش نوێژو ڕۆژو خێرو صدقەیە.
٤. لەو ڕۆژانەدا زیکرو یادی خودا زۆر بکەین.
٥. صلوات دان لەسەر پێغەمبەر گیان صلى الله علیەوسلم.
٦. خەتمی قورئان بکەین و لە واتای ئایەتەکان تێبگەین.
٧. تەکبیرکردن لە یەکەم ڕۆژی ذي الحجة تا کۆتا ڕۆژی ایام التشریق واتە چوارەم ڕۆژی جەژنی قوربان بەڵام لەو ڕۆژانەدا بە ڕەهایی بکرێت ، وە لە ڕۆژی عەرەفە تا کۆتا ڕۆژی جەژنی قوربان " ایام التشریق ، دوای نوێژە فەرزەکان.
٨. خۆشۆردن لە ڕۆژی عەرەفەدا.
٩. لە ڕۆژی عەرەفە الله سبحانەوتعالى دادەبەزێتە ئاسمانی دنیا.
١٠. ڕۆژی عەرەفە ڕۆژێکی پیرۆزە ڕەحمەت و لێخۆشبونی خودا دەبارێت.
١١. ڕۆژوگرتن لەو نۆ ڕۆژەدا بەتایبەت ڕۆژوی ڕۆژی عەرەفە.
١٢. خێرو چاکەکردن و خۆ مەشغوڵکردن بە عیبادەت.
١٣. دورکەوتنەوە لە غەیبەت و زەم و نەمیمەت.

١٤.دوعاکردن لەکاتە تایبەتەکاندا.
١٥. زیکرەکانی بەیانیان و ئێواران و خەوتنان بکەین.
١٦. شەو نوێژبکەین.
١٧. نوێژی چێشتەنگاو نوێژی تەوبەکارانە.
١٨. نەفسمان ماندوبکەین و لەدوای ئەم ڕۆژانەش بەردەوامیمان هەبێت.
١٩. کاروکردەوە زۆرە بکرێت ئاگامان لەوەبێت ئەو ڕۆژانە زۆر گەورەو پیرۆزن زۆرترین کردەوەی تێدابکەین.
٢٠. زیندوکردنەوەی سونەتەکانی پێغەمبەر صلى الله علیەوسلم.
٢١. ئەنجامدانی نوێژە فەرزەکان بەکۆمەڵ.
٢٢. ئەنجامدانی نوێژە سوننەتەکان.

کۆتایی

یارب تو ئیسمی ئەعزەمی خۆت تو ناوسیفاتی بەرزت لێمان خۆشببەو هیدایەتمان بدە بۆ شارێگەی ڕاستی ئیسلام ، یارب ئەوەی دەیکەین و دەیڵێین و دەینوسین تەنها بۆ ڕەزامەندی خۆت بێت، یارب لە شیرک و کوفر و ڕیا بمانپارێزە لە فیتەی شبهات و شهوات بمانپنرێزە.

وصلی الله علی نبینا محمد وعلی آله وصحبه وسلم.

محمدحمید

٢٨/ذوالقعدة/١٤٤٢

سیدصادق....